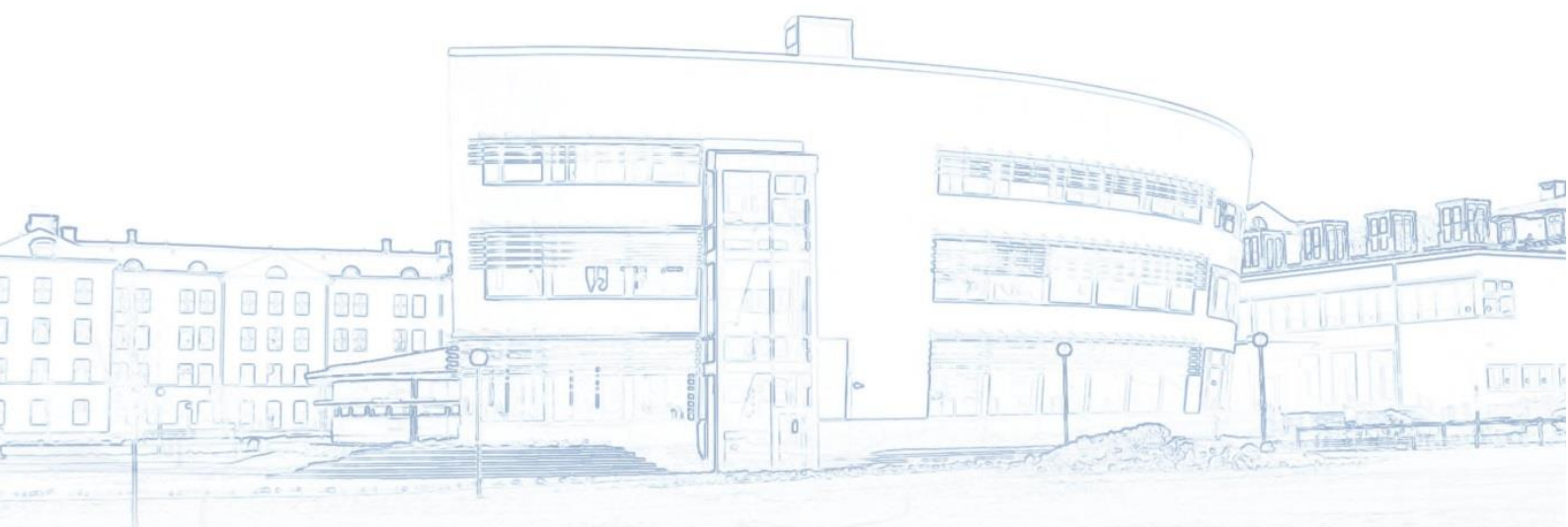

En analys av Arbetsdomstolens arbetsvärdering i ett lönediskrimineringsmål

Stig Blomskog

© Stig Blomskog 2016

Working paper Nr 55
urn:nbn:se:hig:diva-21278

Working paper / Högskolan i Gävle
ISSN 1403-8757

Working Papers publiceras elektroniskt och är tillgängliga via
<http://hig.se/Ext/Sv/Forskning/Publikationer.html>

Publicerad av:
Gävle University Press
gup@hig.se

En analys av Arbetsdomstolens arbetsvärdering i ett lönediskrimineringsmål

Stig Blomskog

Akademien för teknik och miljö

Avdelningen för industriell utveckling, IT och samhällsbyggnad

Gästforskare vid Besluts-, risk- och policyanalys
Lektor i nationalekonomi vid Södertörns högskola

E-post: stig.blomskog@sh.se

Tel: +46-8-608 4052

Mob: 070-37 10 969

Sammanfattning

I uppsatsen genomförs en formell analys av en arbetsvärdering utförd av Arbetsdomstolen (AD) i samband med ett lönediskrimineringsmål år 2001. I målet bedömde AD att en intensivvårdssjuksköterska och en medicintekniker utförde arbeten som i jämställdhetslagens mening bör betraktas som likvärdiga. AD bedömde dock att arbetsgivaren kunde presentera sakliga skäl för att medicinteknikerna hade en högre lön än intensivvårdssjuksköterskan och därmed förelåg inte lönediskriminering enligt jämställdhetslagens bestämmelser i dess lydelse år 2001. Arbetsvärderingen utgick från de i jämställdhetslagen angivna fyra huvudkriterierna *krav på kunskap och förmåga, krav på ansvar, krav på ansträngning* samt *arbetsförhållanden* som AD delade upp 20 olika typer av arbetskrav s k faktorer.

Resultatet av analysens *första huvudfråga* är att det som sägs i domskälet ger stöd för att AD tolkar begreppet 'likvärdigt arbete' som ett *grund-öppet mellanbegrepp*, som är vanligt förekommande i juridiska kontexter. Detta innebär, som också AD betonar, att det inte finns någon regel eller metod, som kan tillämpas, utan *grunden* för beslutet i vilken mån arbetena är likvärdiga måste ytterst baseras på bedömningar. Däremot gäller att *följden* av beslutet att arbetena är likvärdiga är väldefinierad i jämställdhetslagen. Tolkningen tydliggör att en *arbetsvärdering ska betraktas som en normativ argumentation för hur lönesättningen bör utformas*. Beslutet att arbetena är likvärdiga är m a o inget faktapåstående utan ska betraktas som ett normativt påstående om hur lönen bör sättas.

I analysens *andra huvudfråga* identifieras och diskuteras ett antal oklarheter i AD:s argumentation för att arbetena är likvärdiga. Hur ska AD:s jämförelser av arbetena avseende de olika kraven – de partiella värderingarna – tolkas? Hur ska AD:s sammanvägning tolkas? Hur ska AD:s viktning av de olika kraven tolkas? Oklarheterna gör det svårt för utomstående bedömare att ta ställning till AD:s argumentation i arbetsvärderingen.

En allmän slutsats av analysen är att den oklara terminologin som förekommer i arbetsvärderingen kan undvikas om begrepp och principer som utformats inom ramen för flerdimensionell beslutsteori skulle tillämpas. En korrekt tolkning av centrala begrepp och principer är en viktig förutsättning för att beslutsfattaren ska kunna på ett rationellt sätt reflektera över och argumentera för olika bedömningar och beslut i arbetsvärderingsproceduren.

Jag vill tacka för synpunkter på uppsatsen från deltagarna på ett seminarium vid enheten Besluts-, risk- och policyanalys, Akademin för Teknik och Miljö, Högskolan i Gävle.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	i
Innehållsförteckning.....	iii
1. Inledning	1
2. En sammanfattning av lönediskrimineringsmålet	3
3. Hur tolkar AD begreppet 'likvärdigt arbete'?	6
4. Tolkning av AD:s arbetsvärdering avseende de fyra huvudkriterierna.....	12
4.1 Inledning	12
4.2 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga	12
4.3 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på ansvar	25
4.4 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på ansträngning	28
4.5 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet arbetsförhållanden	29
4.6 Sammanvägning av AD:s värdering av arbetena avseende de fyra huvudkriterierna	30
5. Sammanfattning av analysen av AD:s arbetsvärdering.....	32
Referenser	35

1. Inledning

Arbetsvärdering är ett viktigt hjälpmedel då begreppet 'likvärdigt arbete' tillämpas i lönediskrimineringsmål. Trots detta saknas idag formellt inriktade analyser av hur arbetsvärderingar genomförs i Arbetsdomstolen (AD). Denna kunskapsbrist motiverar uppsatsens syfte som är att analysera en arbetsvärdering som genomfördes av AD i samband med ett lönediskrimineringsmål. Analysen utgörs av tolkningar av AD:s argumentation i arbetsvärderingen som ledde fram till beslutet att de två arbetena som jämfördes i lönediskrimineringsmålet är likvärdiga.

Bakgrunden till målet är att en intensivvårdssjuksköterska (Karin), som var anställd vid Danderyds sjukhus, år 2001 stämde arbetsgivaren för lönediskriminering utgående från bestämmelserna i jämställdhetslagen.¹ Som skäl för stämningen angav Karin att hon hade under ett antal år under 1990-talet haft en lägre lön än en medicintekniker (Magnus), anställd vid Danderyds sjukhus, trots att hon ansåg att hon utfört ett arbete som var likvärdigt med Magnus arbete. Karin bistods av JämO som i samarbete med en konsult genomförde en arbetsvärdering som enligt dem visade att Karins arbete var åtminstone likvärdigt med Magnus arbete. AD prövade den kårande partens bevisning genom att genomföra en självständig arbetsvärdering. AD fann att de båda arbetena är att betrakta som likvärdiga i jämställdhetslagens mening. Enligt bestämmelser i jämställdhetslagen medför detta att s k *presumption om lönediskriminering uppkommer*. Detta innebär att bevisbördan övergår till den svarande parten i målet som ska presentera sakliga skäl för löneskillnaden. Arbetsgivaren hävdade att löneskillnaden mellan Magnus och Karin kan förklaras av att Magnus hade en klart bättre marknadssituation än Karin. AD bedömde att arbetsgivaren hade presenterat sakliga skäl för löneskillnaden och därmed upphävdes *presumption om lönediskriminering*. En sammanfattning av domen lyder:

En kvinnlig intensivvårdssjuksköterska (Karin) som är anställd hos ett landsting har lägre grundlön än en manlig medicinteknisk ingenjör (Magnus) hos samma landsting. Arbetsdomstolen finner efter en jämförelse mellan kraven i de olika arbetena att JämO lyckats visa att de två arbetstagarna har utfört arbete som *är att betrakta som likvärdigt i jämställdhetslagens mening*. Arbetsdomstolen finner vidare, efter *genomgång av marknadssituationen* för respektive arbetstagare, att landstinget visat att löneskillnaderna inte har samband med arbetstagarnas könstillhörighet. JämO:s talan om ekonomiskt och allmänt skadestånd för brott mot 18 § jämställdhetslagen har därför avslagits. (Min kursivering), (Se AD 2001 s 1).

AD:s beslut att arbetena ska betraktas som likvärdiga baserades på en sammanvägning av AD:s jämförelser av arbetena avseende inte mindre än 20 olika typer av krav som ställs på Karin och Magnus då de utför sina respektive arbetsuppgifter. Specifikationen av de olika typerna av krav kan tolkas som AD:s avsikt att precisera innebörden av de fyra huvudkriterierna *krav på*

¹ År 2001 angavs bestämmelserna om lönediskriminering i jämställdhetslagen som idag har sammanförts under diskrimineringslagen.

kunskap och förmåga, krav på ansvar, krav på ansträngning, samt arbetsförhållanden, som enligt jämställdhetslagen ska utgöra grunderna för en arbetsvärdering i ett lönediskrimineringsmål.

Det som gör arbetsvärderingen i detta lönediskrimineringsmål intressant ur ett analytiskt perspektiv är att AD gör en relativt detaljerad redovisning av argumentationen för beslutet att arbetena är likvärdiga. I de andra lönediskrimineringsmålen där arbetsvärdering och begreppet 'likvärdigt arbete' tillämpats är redovisningen av AD:s argumentation mer kortfattad och summarisk.

Den detaljerade redovisningen av arbetsvärderingen i domskälet gör det meningsfullt att försöka tolka och rekonstruera AD:s argumentation i arbetsvärderingen. I analysen ska följande tolkningsproblem diskuteras:

- Hur ska AD:s ställningstagande att Karin och Magnus arbeten är likvärdiga tolkas?
- Hur ska AD:s grundläggande jämförelser av arbetena avseende de olika kraven tolkas?
- Hur ska AD:s ställningstagande om de olika kravens tyngd eller viktighet tolkas?
- Hur ska AD:s sammanvägning till det slutgiltiga beslutet att arbetena är likvärdiga tolkas?
- I vilken mån är AD:s grundläggande jämförelser av arbetenas olika krav förenliga med AD:s beslut att arbetena är likvärdiga?

Analysen ska i viss mån baseras på en formaliserad begreppsapparat som brukar tillämpas inom flerdimensionell beslutsteori och formell värdeteori.² Analysen ska dock så långt som det är meningsfullt hållas på en icke-teknisk nivå.³

Målsättningen med analysen är att få en ökad kunskap om vilka typer av tolknings- och beslutsproblem som uppkommer då arbetsvärdering används i lönediskrimineringsmål.

En bristfällig förståelse för dessa tolknings- och beslutsproblem kan självklart medföra att bedömningar och beslut som görs i en arbetsvärderingsprocedur kan baseras på direkt felaktiga, irrelevanta eller illa genomtänkta överväganden.

Uppsatsen är disponerad enligt följande. Nästa avsnitt innehåller en kortfattad sammanfattning av lönediskrimineringsmålet. I tredje avsnittet analyseras hur AD tolkar begreppet 'likvärdigt arbete'. I fjärde avsnittet analyseras AD:s argumentation i arbetsvärderingen. Det är i huvudsak AD:s arbetsvärdering avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga som analyseras. En kortfattad analys upprepas för de övriga tre huvudkriterierna. Analysen avslutas med en formell rekonstruktion av AD:s sammantagna bedömning att arbetena är likvärdiga. I det femte avsnittet sammanfattas analysen.

² I Keenye och Raiffa (1976) och i Keenye (1992) ges klassiska framställningar av flerdimensionell beslutsteori. Analysen baseras också på resonemang som finns i Blomskog (2008) och Odelstad (2002).

³ Odelstad (2008) genomför en formell analys av arbetsvärdering och begreppet 'likvärdigt arbete'.

2. En sammanfattning av lönediskrimineringsmålet

Den rättsliga processen i lönediskrimineringsmålet kan delas upp i följande fyra steg.

I det *första steget* presenterar JämO bevis för att Karin och Magnus utfört likvärdigt arbete. På basis av en arbetsvärdering anser JämO att det finns övertygande skäl för att hävda att Karins arbete är *åtminstone likvärdigt* med Magnus arbete (se AD 2001 s. 9-14). Det kan vara värt att lägga märke till att JämO:s ställningstagande är förenligt med att Karins arbete är *mer värt än* Magnus arbete. JämO tar dock inte explicit ställning till om arbetena är av olika eller lika värde. JämO:s värdering kan formellt anges som:

$$\begin{aligned} & Arb_K \succ_V Arb_M, \\ \text{där } & Arb_K = \text{”Karinns arbete som intensivvårdssjuksköterska”} \\ & Arb_M = \text{”Magnus arbete som medicintekniker”} \\ & \succ_V = \text{”är åtminstone likvärdigt med”}. \end{aligned}$$

Relationen \succ_V kan delas upp i relationerna \succ_V som utläses ”är mer värt än” och $Arb_K \sim_V Arb_M$ som utläses ”är likvärdigt med”.

I *nästa steg* bedömer AD i vilken mån JämO bevisat att Magnus och Karins arbeten är likvärdiga. AD baserar sitt ställningstagande på en till viss del självständig arbetsvärdering som jag ska analysera i följande avsnitt. AD finner att de båda arbetena är att betrakta som likvärdiga i jämställdhetslagens mening (se AD 2001 s. 31-36). AD:s bedömning kan formellt anges som:

$$Arb_K \sim_V Arb_M.$$

Rättsföljden av AD:s bedömning att de båda arbetena är likvärdiga är att presumtion om lönediskriminering uppkommer, dvs. bevisbördan övergår till arbetsgivaren. Det gäller dock att AD:s bedömning inte är helt förenlig med JämO:s bedömning eftersom JämO bedömer att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete, något som i sin tur skulle vara förenligt med en bedömning som att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete, dvs. det bör gälla att $Arb_K \succ_V Arb_M$. Varken AD eller parterna i målet kommenterar de i viss mån oförenliga bedömningarna. En rimlig förklaring till detta är att det inte spelar någon roll för utgången av lönediskrimineringsmålet om Karins arbete värderas högre än eller som likvärdigt med Magnus arbete. I båda fallen uppkommer presumtion om lönediskriminering. AD behöver alltså inte göra någon åtskillnad mellan ställningstagandena att Karins arbete är mer värt än Magnus arbete eller att Karins arbete är likvärdigt med Magnus arbete. Presumtion om lönediskriminering skulle däremot *inte* ha uppkommit om AD hade bedömt att Magnus arbete bör värderas högre än Karins arbete eller att arbetena är icke-jämförbara.⁴

⁴ Blomskog (2008) diskuterar fem möjliga argument mot att arbetena är jämförbara enligt jämställdhetslagens tolkning av jämförbarhet i ett lönediskrimineringsmål.

I ett *tredje steg* presenterar arbetsgivaren sakliga skäl för löneskillnaden. Arbetsgivarens sakliga skäl är att Magnus haft en gynnsammare marknadssituation än Karin.⁵ Arbetsgivaren har därför bedömt det som nödvändigt att anpassa Magnus lön till den rådande marknadslönen för medicintekniker, något som enligt arbetsgivaren förklarar löneskillnaden mellan Magnus och Karin. Arbetsgivaren bedömde med andra ord att Magnus *marknadsvärde var högre* än Karins marknadsvärde.

I ett *fjärde steg* tar AD ställning till arbetsgivarens sakliga skäl. AD finner efter en analys av arbetsgivarens plädering för att Magnus marknadsvärde är högre än Karins marknadsvärde att arbetsgivaren lyckats bryta presumtion om lönediskriminering. AD bedömer alltså att Magnus har under den aktuella tidsperioden haft *ett högre marknadsvärde* än Karin, som formellt kan anges som:

$$Magnus \succ_{mv} Karin.$$

Sammanfattningsvis kan man säga att AD:s bedömning att arbetsgivaren inte har gjort sig skyldig till lönediskriminering baseras på värderingarna:

$$Arb_K \sim_V Arb_M \text{ och } Magnus \succ_{mv} Karin.$$

Givet att de båda värderingarna är välgrundade kan AD:s ställningstagande inte anses vara kontroversiellt. Resultatet av arbetsvärderingen kan sägas utgöra ett skäl för att Karin och Magnus bör ges lika lön, medan marknadsvärderingen kan sägas utgöra ett skäl för att Magnus bör ges en högre lön än Karin. Sammantaget är det därmed rimligt att hävda att löneskillnaden är sakligt motiverad.

Jag avslutar sammanfattningen med att påpeka att arbetsvärdering förefaller att ha en i viss mån annan funktion på arbetsmarknaden än i ett lönediskrimineringsmål. I samband med exempelvis lönekartläggningar är det viktigt att göra en åtskillnad mellan bedömningen att två arbetena bör betraktas som likvärdiga och bedömningen att det ena arbetet bör värderas högre än det andra arbetet eftersom arbetena placeras in olika skiljegrader beroende på resultatet av arbetsvärderingen. I samband med en lönekartläggning på Danderyds sjukhus skulle det alltså vara möjligt att Karins arbete skulle placeras i en högre skiljegrad än Magnus arbete om Karins arbete värderades högre än Magnus arbete i en arbetsvärdering. Detta skulle i sin tur utgöra ett skäl för att Karin bör ges en högre lön än Magnus. Denna löneskillnad skulle i sin tur kunna utjämnas av att Magnus bedöms ha ett högre marknadsvärde än Karin. Till skillnad från utfallet av lönediskrimineringsmålet skulle slutresultat av lönekartläggningen kunna bli att Karin och Magnus bör ges lika lön.

Man kan fråga sig varför en bedömning såsom att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete inte har samman relevans i ett lönediskrimineringsmål som i en lönekartläggning. Ett

⁵ Ett annat sakligt skäl kan vara att Magnus utfört arbetet med större grad av skicklighet än Karin. Ingen av parterna i målet berörde dock detta möjliga skäl för löneskillnaden mellan Karin och Magnus.

möjligt skäl kan vara ett detta skulle ställa AD inför ett mycket intrikat sammanvägningsproblem avseende två bedömningar, dvs. $Arb_K \succ_V Arb_M$ och $Magnus \succ_{mv} Karin$, som drar åt olika håll gällande lönesättningen av Karin och Magnus. Självfallet finns det säkert andra skäl för att en bedömning som att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete inte har samma relevans i ett lönediskrimineringsmål som i en lönekartläggning.

I nästa avsnitt ska jag analysera hur AD förefaller att tolka innebörden hos begreppet 'likvärdigt arbete'.

3. Hur tolkar AD begreppet 'likvärdigt arbete'?

Med hjälp av en arbetsvärdering bedömer alltså AD att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga. Analysen inleds med frågan hur AD kan tänkas tolka ställningstagandet att Karin och Magnus utför likvärdiga arbeten. Det förefaller inte sannolikt att AD tolkar ställningstagandet som ett faktapåstående att arbetena är lika avseende en deskriptiv egenskap, som kan tillskrivas de båda arbetena. Begreppet 'likvärdigt arbete' kan rimligen inte tolkas som ett deskriptivt begrepp. En rimligare hypotes är att AD tolkar begreppet 'likvärdigt arbete' som ett så kallat *mellanbegrepp*, som är mycket vanligt förekommande i juridiska kontexter. Det som kännetecknar ett mellanbegrepp är att dess mening eller funktion beror av grunderna för och följderna av användningen av begreppet.⁶ Ett exempel på ett mellanbegrepp är 'svensk medborgare'. Enligt svensk lagstiftning gäller att en person är svensk medborgare om personen uppfyller vissa *grundläggande* krav såsom att personen bott i Sverige ett visst antal år etc. Och om en person är svensk medborgare så *följer* att personen enligt svensk lagstiftning har vissa rättigheter och skyldigheter. Grunderna och följderna som är förknippade med användning av begreppet 'svensk medborgare' kan sägas representera begreppets mening eller funktion.

Som kommer att framgå av analysen så gäller att det som sägs i domskälet stödjer hypotesen att AD tolkar 'likvärdigt arbete' som ett mellanbegrepp. I domskälet redogör AD både för det som kan tolkas som grunderna för och följderna av användningen av begreppet 'likvärdigt arbete' i lönediskrimineringsmålet. AD använder dock inte explicit termen "mellanbegrepp" för att kategorisera begreppet 'likvärdigt arbete'. Följande analys av hur AD förefaller att tolka 'likvärdigt arbete' hålls på en informell nivå.⁷

Vilka är grunderna för AD:s bedömning att arbetena är likvärdiga?

I domskälet konstaterar AD att:

bedömningen av likvärdigt arbete tar sikte på arbetets beskaffenhet oberoende av vem som utför det. Relevanta kriterier för bedömningen är *kunskap och förmåga (färdigheter), arbetsinsats (ansträngning), ansvar och arbetsförhållanden*. Den närmare innebörden finns behandlat i prop. 1993/94:147 s 52-54. (Min kursivering), (Se AD 2001 s 31).

Som framgår av citatet är det arbetenas beskaffenhet som ska utgöra bedömningsgrunderna för AD:s arbetsvärdering. Med arbetenas beskaffenhet avses olika typer av krav som ställs på Karin och Magnus då de utför sina respektive arbetsuppgifter. De fyra s k huvudkriterierna, som nämns i citatet, dvs. *krav på kunskap och förmåga, krav på ansvar, krav på ansträngning* samt

⁶ Lindahl (1985) ger en informell förklaring av mening eller funktionen hos mellanbegrepp.

⁷ Odelstad (2008) genomför en formell analys av begreppet 'likvärdigt arbete' baserat på teorier om s k intermediära begrepp som också benämns mellanbegrepp.

arbetsförhållanden, utgör en vägledning då AD ska ta ställning till vilka mer specifika krav som kan betraktas som relevanta för arbetsvärderingen av två arbeten vid Danderyds sjukhus.

Ett första steg i arbetsvärderingen är att AD måste fatta ett beslut om hur innebörden av huvudkriterierna ska preciseras. Detta görs genom att huvudkriterierna delas upp på ett antal underkriterier som benämns faktorer. Varje faktor beskriver en viss typ av krav som arbetena ställer på Karin och Magnus. I lönediskrimineringsmålet definierade AD 20 olika faktorer. De båda arbetena beskrivs alltså med kravprofiler som konstitueras av 20 olika typer av krav. AD inleder arbetsvärderingen med att jämföra arbetena avseende varje typ av krav. Syftet med jämförelsen är att AD bedömer i vilken grad arbetena är olika avseende varje krav som ingår i kravprofilerna. Resultatet av dessa jämförelser utgör grunderna för AD:s beslut att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga.

En grundläggande fråga är hur AD, utgående från jämförelserna av arbetenas olika krav, kan nå fram till beslutet att arbetena är likvärdiga. Frågan är om AD skulle kunna tillämpa någon regel som baseras på indata om arbetenas krav och som kan avgöra frågan om arbetena är likvärdiga. En okontroversiell regel är:

Om det gäller att två arbeten är *lika* avseende alla relevanta krav, så gäller att arbetena är *likvärdiga*.

Om vi antar att Karins och Magnus arbeten är lika avseende de fyra huvudkriterierna kan regeln tillämpas enligt följande:

- (1) Om $Arb_K \sim_{KoF} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Ans} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Anst} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Abetsf} Arb_M$, så gäller att $Arb_K \sim_V Arb_M$,
där: \sim_{KoF} = ”Lika avseende krav på kunskap och förmåga”
 \sim_{Ans} = ”Lika avseende krav på ansvar”
 \sim_{Anst} = ”Lika avseende krav på ansträngning”
 \sim_{Abetsf} = ”Lika avseende arbetsförhållanden”

Det gäller alltså att om AD skulle ha bedömt att Karins och Magnus arbeten är lika avseende alla fyra huvudkriterier så följer att Karins och Magnus arbetena är likvärdiga. De skulle vara svårt att förstå vad AD menar med ’likvärdigt arbete’ om AD beslutar att arbetena *inte* är likvärdiga och samtidigt bedömer AD att arbetena är *lika* avseende alla relevanta kriterier. AD förefaller i så fall ha missförstått meningen eller funktionen hos begreppet ’likvärdigt arbete’. Regeln kan alltså tolkas som en del av meningen hos begreppet ’likvärdigt arbete’.

Regeln kan dock uppenbart inte tillämpas i lönediskrimineringsmålet eftersom AD bedömer att arbetena är olika avseende de krav som ställs på Karin och Magnus då de utför sina arbetsuppgifter. Allmänt gäller också att denna okontroversiella regel knappast har någon tillämpning i lönediskrimineringsmål där begreppet ’likvärdigt arbete’ används. Det som kännetecknar dessa mål är att det är olika typer av arbeten med olika beskaffenhet som ska

jämföras och värderas. Utgångspunkten i ett lönediskrimineringsmål är alltså att två arbeten kan bedömas som likvärdiga även om arbetena ställer vitt skilda krav på dem som utför respektive arbetsuppgifter. Det är alltså väsentligt att förstå att det inte finns någon regel eller metod, som baseras på indata om arbetenas olika krav och som kan avgöra frågan om arbetena är likvärdiga. Detta är också något som påpekas av AD i domskälet.

Prövningen av om ett arbete är likvärdigt med ett annat aktualiserar frågan hur de berörda arbetena skall värderas och jämföras. Jämställdhetslagen innehåller *inga anvisningar om hur den arbetsvärdering som skall genomföras skall gå till*. Inte heller i EG:s rättsakter ges någon närmare vägledning. Det anges endast att arbetsvärderingen i sig inte får vara diskriminerande (artikel 1 i likalönedirektivet). (Min kursivering.), (Se AD 2001 s. 31.)

Utgående från de fyra huvudkriterierna måste AD göra ett antal bedömningar och beslut som stegvis leder fram till det sammantagna beslutet att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga. Det är alltså en *öppen* fråga om arbetena är likvärdiga i den meningen att utgående från arbetenas kravprofiler finns det inte någon regel som anges i jämställdhetslagen och som kan avgöra frågan om arbetena är likvärdiga. Detta är något som kännetecknar ett så kallat *grund-öppet* mellanbegrepp, som är vanligt förekommande i juridiska kontexter.⁸ Det är dock väsentligt att förstå att även om ställningstagandet att arbetena är likvärdiga ytterst baseras på AD:s bedömningar är AD inte fri att bedöma hur som helst. En väsentlig restriktion på AD:s bedömningar uppkommer genom att användningen av begreppet 'likvärdigt arbete' i ett lönediskrimineringsmål är kopplat till att vissa specifika följder uppkommer.

Vad är följden av AD:s bedömning att Karin och Magnus arbeten är likvärdiga?

Till skillnad från grunderna för användningen av begreppet 'likvärdigt arbete' är det inte en öppen fråga gällande vilka följder som uppkommer av begreppets användning i ett lönediskrimineringsmål. Som redan nämnts är bestämmelserna om lönediskriminering utformad som en presumtionsregel, dvs. om arbetena bedöms som likvärdiga uppkommer presumtion om lönediskriminering. Det gäller alltså att det inte är en öppen fråga för AD att bedöma vilka följder som kan anses vara relevanta då begreppet 'likvärdigt arbete' används i ett lönediskrimineringsmål. I domskälet säger AD följande om presumtion i lönediskrimineringsmålet.

Av 18 § första stycket i jämställdhetslagen följer att otillåten könsdiskriminering skall anses föreligga, när en arbetsgivare tillämpar lägre lön för en arbetstagare än den som arbetsgivaren tillämpar för arbetstagare av motsatt kön, när de utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. Bestämmelsen är utformad som en presumtionsregel. Presumtion kan enligt paragrafens andra stycke brytas om

⁸ Lindahl och Odelstad (2006) redogör för innebörden av ett grund-öppet mellanbegrepp.

arbetsgivaren kan visa att löneskillnaderna beror på skillnader i arbetstagarnas sakliga förutsättningar för arbetet eller att de i varje fall inte vare sig direkt eller indirekt har samband med arbetstagarnas könstillhörighet. (Se AD 2001 sid. 29).

Följden av AD:s beslut att arbetena är likvärdiga kan mer formellt anges som:

- (2) Om det gäller att $Arb_K \sim_V Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren *ska* presentera sakliga skäl för löneskillnaden.

Vidare gäller att om arbetsgivaren enligt AD:s bedömning lyckas presentera sakliga skäl för löneskillnaden mellan Karin och Magnus gäller att presumtion om lönediskriminering upphör, dvs. arbetsgivaren har inte gjort sig skyldig till lönediskriminering. Denna följd kan mer formellt anges som:

- (3a) Om det gäller att $Arb_K \sim_V Arb_M$ och arbetsgivaren *kan* presentera sakliga skäl för löneskillnaden, så gäller att arbetsgivaren *får ge* Magnus högre lön än Karin.

Om däremot arbetsgivaren enligt AD:s bedömning *inte* kan presentera sakliga skäl för löneskillnaden så gäller att arbetsgivaren har gjort sig skyldig till lönediskriminering. I detta mål skulle detta bland annat ha inneburit att arbetsgivaren ska ha sett till att Karin och Magnus ges lika lön. Denna följd kan mer formellt anges som:

- (3b) Om det gäller att $Arb_K \sim_V Arb_M$ och arbetsgivaren *inte kan* presentera sakliga skäl för löneskillnaden, så gäller att arbetsgivaren *ska* se till att Karin och Magnus ges lika lön.

Påstående (3b) kan också ges en mer allmän formulering som:

- (4a) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_V Arb_M$, så *ska* arbetsgivaren se till att Karin och Magnus ges lika lön.

Uttrycket 'allt annat lika' ska tolkas som det hypotetiska villkoret att *det inte föreligger några andra fakta eller omständigheter som utgör skäl för att Karin och Magnus bör ges olika lön*. AD:s sammantagna bedömning att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga kan alltså tolkas som ett *skäl* till att Karin och Magnus bör ges lika lön. AD:s arbetsvärdering kan därför sägas utgöra en komponent i argumentationen om lönesättningen av Karin och Magnus. Påstående (4a) kan tolkas som en tillämpning eller instans av en lönesättningsprincip som grunder sig på vissa normer för lönesättning som aktualiseras i samband med en arbetsvärdering vid Danderyds sjukhus. Denna tolkning är i viss mån förenlig med AD:s uppfattning att arbetsvärderingen ska baseras på de normer som tillämpas på arbetsmarknaden i samband med lönesättning. I domskälet säger AD att:

Även om det inte finns någon överenskommen arbetsvärdering skall vid bedömningen av likvärdigt arbete *hänsyn tas till normer m.m. som i övrigt tillämpas för lönesättningen på arbetsmarknaden*. Meningen är sålunda *inte* att det i en lönediskrimineringsstvist skall introduceras *nya normer för värdering eller lönesättning*. Det är snarare frågan om att *använda de normer som redan finns på ett icke-diskriminerande sätt*. (Min kursivering), (Se AD 2001 s 31).

AD:s utgångspunkt för arbetsvärderingen är alltså att bedömningar och beslut som görs i värderingsproceduren ska i någon mening ta hänsyn till de normer som tillämpas i lönesättningen på arbetsmarknaden. AD säger dock inget om vilka specifika normer som avses och hur dessa specifika normer ska användas i arbetsvärderingen. Ett rimligt antagande är att normerna som styr lönesättningen skiljer sig åt mellan olika branscher och arbetsställen. Detta innebär att de specifika normer som i någon mening bör tillämpas av AD är de normer som styr lönesättningen på Danderyds sjukhus med förbehållet att dessa normer är könsneutrala. Det AD kan tänkas mena med avsikten att tillämpa arbetsmarknadens normer är att det finns generella normer för lönesättning på svensk arbetsmarknad som ger en viss vägledning för hur AD kan bedöma i de olika stegen i arbetsvärderingen. Normerna kan fungera som restriktioner för vilka beslut och bedömningar i en arbetsvärdering som är eller inte är förenliga med en könsneutral lönesättning. En intressant fråga, som inte ska behandlas i uppsatsen, är i vilken mån det skulle vara möjligt att rekonstruera de specifika normer för lönesättning som impliceras av AD:s argumentation i arbetsvärderingen.

Förutom påståendet i (4a) ska följande påståenden användas i analysen.

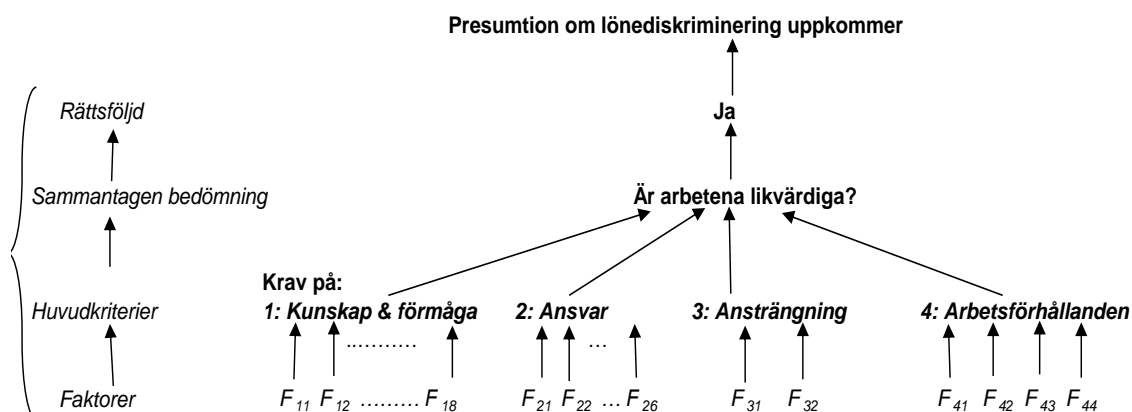
- (4b) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_V Arb_M$, så *får*⁹ arbetsgivaren ge Karin en högre lön än Magnus (det omvända gäller självklart om det gäller att $Arb_M \succ_V Arb_K$).
- (4c) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succeq_V Arb_M$, så *ska* arbetsgivaren åtminstone ge Karin lika hög lön som Magnus (det omvända gäller självklart om det gäller att $Arb_M \succeq_V Arb_K$).

Det finns dock inget som talar för att AD explicit tillämpar påståendena (4a-c) i arbetsvärderingen. Påståendena (4a-c) kan tolkas som tillämpningar eller instanser av principer för lönesättning som aktualiseras då arbetsvärdering utgör en komponent i lönesättningen på en arbetsplats. I analysen ska påståendena (4a-c) användas för att föreslå tolkningar av AD:s olika bedömningar i arbetsvärderingen som redovisas i domskälet.

⁹ Istället för ”ska”, som används i (4a), används här den normativa termen ”får”. Detta ska tolkas som ett rimligt antagande som görs i analysen med syftet att tolka AD:s olika bedömningar i arbetsvärderingen. Användning av termen ”får” i (4b) baseras alltså inte på något som sägs i jämställdhetslagen som för övrigt inte förefaller göra någon åtskillnad mellan en bedömning såsom att Karins arbete *är mer värt än* Magnus arbete och en bedömning såsom att Karins arbete *är likvärdigt med* Magnus arbete.

Analysens inledande fråga hur AD kan tänkas tolka beslutet att arbetena är likvärdiga kan kortfattat sammanfattas enligt följande. Det som sägs i domskälet om funktionen hos begreppet 'likvärdigt arbete' i lönediskrimineringsmålet ger stöd för hypotesen att AD tolkar 'likvärdigt arbete' som ett grund-öppet mellanbegrepp. För det första anger AD i domskälet att grunderna för användningen av begreppet 'likvärdigt arbete' baseras på de fyra huvudkriterierna som anges i jämställdhetslagen. AD betonar vidare att det inte finns någon anvisning eller regel för hur bedömningen i vilken mån arbetena är likvärdiga ska genomföras. Det är alltså en öppen fråga för AD att bedöma om begreppet 'likvärdigt arbete' kan tillämpas i detta fall. I domskälet anger AD att följden av beslutet att arbetena är likvärdiga är att presumtion om lönediskriminering uppkommer. Detta innebär att arbetsgivaren ska presentera sakliga skäl för löneskillnaden mellan Karin och Magnus. Om arbetsgivaren inte kan presentera sakliga skäl för löneskillnaden följer att arbetsgivaren gjort sig skyldig till lönediskriminering. Arbetsgivaren borde i så fall ha sett till att Karin och Magnus erhållit samma lön. AD:s beslut att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga kan alltså tolkas som beslutet att lika lön bör utgå till Karin och Magnus om enbart arbetenas kravprofiler beaktas. Denna tolkning innebär att argumentera för att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga är mer explicit uttryckt detsamma som att argumentera för att lika lön bör utgå till Karin och Magnus om enbart arbetenas kravprofiler beaktas i lönesättningen.

I figur 1 illustreras strukturen över AD:s argumentation i arbetsvärderingen som leder fram till beslutet att arbetena är likvärdiga.

Figur 1. Strukturen över AD:s arbetsvärdering

Som framgår av figur 1 definieras åtta faktorer för huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga, sex faktorer för krav på ansvar, två faktorer för krav på ansträngning samt fyra faktorer för arbetsförhållanden.

I nästa avsnitt ska jag mer i detalj tolka AD:s argumentation i arbetsvärderingen.

4. Tolkning av AD:s arbetsvärdering avseende de fyra huvudkriterierna

4.1 Inledning

AD:s beslut att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga baseras på en sammanvägning av AD:s värderande jämförelser av arbetena avseende de fyra huvudkriterierna, som kan sammanfattas enligt följande:

- 1) *Avseende krav på kunskap och förmåga* ”finner Arbetsdomstolen att det inte förelagt några avgörande skillnader i fråga om kravet på kunskap och förmåga i de jämförda arbetena.” (Se AD 2001 s. 35.)
- 2) *Avseende krav på ansvar* ”anser Arbetsdomstolen att det inte förelagat några mer avgörande skillnader i fråga om kravet på ansvar i de berörda arbetena.” (Se AD 2001 s. 36.)
- 3) *Avseende krav på ansträngning* gäller enligt AD ”att kravet på ansträngning sammantaget inte är lägre i Karins arbete än i Magnus arbete.” (Se AD 2001 s. 36.)
- 4) *Avseende arbetsförhållanden* konstaterar AD ”att kraven i Karins arbete med avseende på arbetsförhållanden i vart fall inte är lägre än Magnus arbete.” (Se AD 2001 s. 36.)

Eftersom samma typ av tolkningsproblem uppkommer för de fyra huvudkriterierna ska jag endast mer i detalj tolka AD:s arbetsvärdering avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga.

4.2 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga

I följande citat sammanfattar AD arbetsvärderingen av de båda arbetena avseende krav på kunskap och förmåga.

Vid en *sammanvägd bedömning av samtliga faktorer*, varvid Arbetsdomstolen delar JämO:s uppfattning om att utbildning/erfarenhet, underhåll av kunskaper och tillämpning av kunskaper/problemlösning får anses vara *de enskilt tyngsta faktorerna*, finner Arbetsdomstolen *att det inte förelagat några mer avgörande skillnader* i fråga om kravet på kunskap och förmåga i de jämförda arbetena. (Min kursivering.), (Se AD 2001/76 s. 35.)

AD:s sammanvägda bedömning avseende samtliga faktorer, som anges under huvudkriteriet, är att det inte förelagat några mer avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. AD bedömer alltså att det föreligger skillnader mellan arbetena avseende de olika faktorerna. Den centrala frågan är vad AD menar med att skillnaderna inte är avgörande. En rimlig tolkning är att AD bedömer att sammantaget utgör skillnaderna inget skäl för att arbetena ska totalt sett värderas olika. Tolkning kan mer kortfattat uttryckas som att AD bedömer att

arbetena är *likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga*. Tolkningen kan formellt uttryckas som:

(5) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$, så gäller att

$$Arb_K \sim_v Arb_M,$$

där $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M =$ Karins och Magnus arbeten är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga” eller ”Det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga.

’Allt annat lika’ ska här förstås som antagandet att arbetena är lika avseende övriga relevanta krav som beskrivs under de övriga tre huvudkriterierna.¹⁰ Om påstående (5) kombineras med påstående (4a) erhålls påståendet:

(6) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren ska se till att Karin och Magnus ges lika lön.¹¹

AD:s bedömning att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga, kan alltså tolkas som ett skäl för att Karin och Magnus bör ges lika lön. Att rättfärdiga beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga innebär alltså att AD ska rättfärdiga beslutet att om enbart arbetenas krav på kunskap och förmåga beaktas föreligger det inte något skäl för att ge Karin och Magnus olika lön. Det finns dock inget som sägs i domskälet som antyder att AD utgår från påstående (6) för att rättfärdiga beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga.

En grundläggande fråga är alltså hur AD har resonerat för att nå fram till ställningstagandet att det sammantaget inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Ett sätt att besvara frågan är att försöka rekonstruera AD:s sammanvägning. Rekonstruktionen ska baseras på tolkningar av de för beslutet centrala uttrycken ”sammanvägd bedömning av samtliga faktorer” och ”enskilt tyngsta faktorerna” (se citatet ovan). För att förstå vad AD kan tänkas mena med uttrycken ska jag tolka vad AD kan mena med ”en faktor”, ”bedömning av en faktor”, ”enskilt tyngsta faktorerna” och slutligen vad AD kan mena med uttrycket ”en sammanvägd bedömning av samtliga faktorer.”

¹⁰ ’Allt annat lika’ motsvaras alltså av påståendena: $Arb_K \sim_{KoF} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Ans} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Anstr} Arb_M$ och $Arb_K \sim_{Arbetsf} Arb_M$.

¹¹ Att påstående (6) följer av påståendena (4a) och (5) baseras på följande enkla satslogiska härledning. Givet antagandet att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$, så – givet (5) – följer att $Arb_K \sim_v Arb_M$. Givet $Arb_K \sim_v Arb_M$, så – givet (4a) – följer att Karin och Magnus ska ges lika lön. Alltså gäller: Om – allt annat lika – $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$, så ska Magnus och Karin ges lika lön.

Vad menar AD med en faktor?

Som framgår av tabell 1 delas huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga upp i åtta faktorer. Varje faktor beskriver en viss aspekt av kravet på kunskap och förmåga. Faktorerna utgör därmed bedömningsgrunderna för den värderande jämförelsen av de båda arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Ett exempel på en faktor är *krav på grundutbildning* (faktor 8 i tabell 1). Med krav på grundutbildning avses den grundutbildning som krävs för att kunna eller att få utföra arbetet. Det är alltså väsentlig att förstå att det inte är den grundutbildning som den som utför arbetet råkar ha som utgör en grund för den värderande jämförelsen. I detta fall bedömde AD att Karins arbete krävde en grundutbildning motsvarande fyra års högskolestudier. För Magnus arbete bedömde AD att kravet på grundutbildning motsvarade mellan två till tre års postgymnasial vidareutbildning. Kravet på grundutbildning anges alltså i termer av antal utbildningsår, som bedöms att det krävs för att nå upp till den nivå på grundutbildning som arbetena kräver.

Tabell 1. AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga

Faktorer	Partiell värdering
Krav på:	
1: Fysisk färdighet	$Arb_K \sim_1^v Arb_M$
2: Tillämpning av kunskaper	$Arb_K \sim_2^v Arb_M$
3: Social kompetens	$Arb_K \succ_3^v Arb_M$
4: Simultankapacitet	$Arb_K \succ_4^v Arb_M$
5: Underhåll av kunskap	$Arb_M \succ_5^v Arb_K$
6: Kommunikationsfärdigheter	$Arb_M \succ_6^v Arb_K$
7: Erfarenhet	$Arb_K \sim_7^v Arb_M$
8: Utbildning	$Arb_K \succ_8^v Arb_M$
Totalvärdering:	$Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$

Anm:

- 1) $Arb_K \sim_1^v Arb_M$ utläses som "Karins arbete är *likvärdigt* med Magnus arbete avseende på faktor *i*."
- 2) $Arb_K \sim_i^v Arb_M$ utläses som "Karins arbete ställer *ett högre krav* än Magnus arbete avseende faktor *i*."
- 3) $Arb_M \succ_i^v Arb_K$ utläses som "Magnus arbete ställer *ett högre krav* än Karins arbete avseende en faktor *i*."
- 4) $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$ utläses som "Karins och Magnus arbeten är likvärdiga avseende huvudkriteriet *krav på kunskap och förmåga*" eller som "Det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga."

Faktorn krav på grundutbildning är en *s k endimensionell* faktor i den meningen att det endast är en aspekt, nämligen antal utbildningsår som ligger till grund för den värderande jämförelsen av

arbetena avseende krav på grundutbildning. Detsamma gäller för krav på arbetserfarenhet som vanligen anges i antal år som man bedömer att det krävs för att arbetstagaren ska erhålla den erfarenhet som arbetet kräver. De övriga sex faktorerna kan betecknas som *flerdimensionella* faktorer. För exempelvis faktorn *krav på fysiska färdigheter* beaktar AD de tre dimensionerna krav på motorisk precision, krav på snabbhet samt krav på sensoriska färdigheter (se AD 2001 s. 35).

Sammanfattningsvis gäller alltså att varje faktor beskriver en viss aspekt av krav på kunskap och förmåga som arbetena ställer på Karin och Magnus. Två av faktorerna – krav på grundutbildning och krav på erfarenhet – kan betecknas som endimensionella faktorer, medan de övriga sex faktorerna kan betecknas som flerdimensionella faktorer.

Vad menar AD med en bedömning av en faktor?

Med en bedömning av en faktor förefaller AD att avse en jämförelse av arbetena avseende en faktor, dvs. avseende en viss aspekt på krav på kunskap och förmåga. AD:s jämförelser presenteras i tabell 1. En lämplig benämning på dessa jämförelser är *partiella värderingar*, som ska sammanvägas till en totalvärdering av arbeten avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga. AD anger resultatet av de partiella värderingarna med tre olika uttryck såsom ”det föreligger *inga avgörande skillnader* mellan arbetena avseende *krav på fysiska färdigheter*”, ”Karins arbete ställer *ett högre krav än* Magnus arbetet avseende *social kompetens*” samt ”Magnus arbete ställer *ett något högre krav än* Karins arbete avseende *kommunikationsfärdigheter*.”

Frågan vad AD menar med de tre uttrycken ska här förstås som frågan om vilken funktion de partiella värderingarna har i AD:s sammanvägning, som resulterar i beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga.

Vad menar AD med bedömningen att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbeten avseende en faktor?

Avseende faktorn krav på fysiska färdigheter bedömer AD att det

inte föreligger *några mer avgörande skillnader* i fråga om kravet på fysiska färdigheter i de jämförda arbetena (Min kursivering.), (Se AD 2001 s 35.)

AD bedömer alltså att det föreligger skillnader mellan arbetena avseende krav på fysiska färdigheter, men att dessa skillnader sammantaget inte är avgörande. En rimlig tolkning av AD:s bedömning är att skillnaderna mellan arbetena avseende krav på fysiska färdigheter inte utgör något skäl för att arbetena ska värderas olika avseende huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga. Tolkningen kan mer formellt uttryckas som:

- (7) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_1^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \sim_{Kof}^v Arb_M$, där $Arb_K \sim_1^v Arb_M =$ ”Avseende faktor 1 föreligger inga avgörande skillnader mellan Karin och Magnus arbete, dvs. arbetena är likvärdiga avseende faktor 1.”

Om påstående (7) kombineras med påståendet (6) erhålls påståendet att:

- (8) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_1^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren ska se till att Karin och Magnus ges lika lön.

AD:s bedömning att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på fysiska färdigheter kan alltså tolkas som ett partiellt skäl för att Magnus och Karin ska ges lika lön. I domskälet sägs dock inget som ger stöd för att AD explicit gör denna koppling mellan bedömning av faktorer, dvs. partiella värderingar, och partiella skäl för lönesättning.

AD bedömer också att det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende faktor 2 *krav på tillämpning av kunskaper* och avseende faktor 7 *krav på erfarenhet*, dvs. AD bedömer att arbetena är likvärdiga avseende de båda faktorerna.

Att arbetena är likvärdiga avseende en viss faktor är alltså förenligt med att arbetena är olika avseende faktorn. Däremot gäller självklart att om arbetena är lika avseende en viss faktor så följer att arbetena är likvärdiga avseende faktorn ifråga. Det är alltså väsentligt att i en arbetsvärdering göra en åtskillnad mellan påståendet att två arbeten är lika avseende en viss faktor, dvs. avseende ett visst krav, och att arbetena är likvärdiga avseende ett visst krav. Det sist nämnda påståendet kan tolkas som ett *normativt ställningstagande* att skillnaden mellan arbetena avseende kravet ifråga utgör – allt annat lika – inget skäl för att ge de anställda som utför de två olika arbetena olika lön.

Denna centrala distinktion i en arbetsvärdering mellan lika och likvärdiga krav kan enklast belysas med en endimensionell faktor som exempelvis krav på arbetserfarenhet som vanligen definieras i termer av antal år. Om vi antar att Karins och Magnus arbeten båda bedöms kräva en erfarenhet motsvarande tre år gäller att arbetena är lika avseende krav på erfarenhet och då gäller självklart att arbetena är likvärdiga avseende krav på erfarenhet. Om däremot skillnaderna mellan arbetena motsvarar en erfarenhet på tre månader kan det ändå framstå som rimligt att bedöma att arbetena är likvärdiga avseende arbetserfarenhet. En skillnad motsvarande tre månader kan bedömas som allt för obetydlig för att skillnaden ska utgöra ett skäl för att värdera arbetena olika avseende krav på kunskap och förmåga. Skillnaden på tre månader utgör med andra ord inget skäl – allt annat lika – för att de som utför respektive arbeten ska ges olika lön. Att avgöra när skillnaden är tillräckligt omfattande för att det ska vara rimligt att värdera arbetena olika avseende exempelvis krav på erfarenhet förefaller vara ett intrikat normativt problem som AD i princip har att ta ställning till.

För en flerdimensionell faktor som exempelvis krav på fysiska färdigheter är det normativa problemet att avgöra när skillnaderna sammantaget mellan arbetena är tillräckliga för att arbetena ska värderas olika rimligtvis ännu mer komplicerad. För flerdimensionella faktorer gäller alltså att en bedömning att två arbeten är likvärdiga baseras på en sammanvägd bedömning att skillnader mellan arbetena avseende olika aspekter på kravet i fråga inte är tillräckligt omfattande för att detta ska utgöra ett skäl för att värdera arbetena olika.

Vad menar AD med bedömningen att arbetena ställer olika höga krav avseende en faktor?

Som framgår av tabell 1 bedömer AD att arbetena ställer olika höga krav avseende fem av faktorerna. AD bedömer exempelvis att Karins arbete ställer ett högre krav än Magnus arbete avseende *krav på grundutbildning*. En rimlig tolkning av bedömningen är att skillnaden mellan arbetena avseende krav på grundutbildning är avgörande i den meningen att skillnaden utgör ett partiellt skäl för att arbetena ska värderas olika avseende krav på kunskap och förmåga. Tolkningen kan mer formellt anges som:

- (9) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$, där $Arb_K \succ_8^v Arb_M =$ ”Karins arbete ställer ett högre krav än Magnus arbete avseende krav på grundutbildning.”

I domskälet anges att skillnaden mellan arbetena motsvarar en till två år av postgymnasiala studier. Tolkningen innebär att AD bedömer att en skillnad motsvarande ett till två års postgymnasiala studier utgör ett partiellt skäl för att Karins arbete ska värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga. Om påstående (9) kombineras med påståendet

- (10) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren får ge Karin en högre lön än Magnus,¹² så erhålls påståendet

- (11) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren får ge Karin en högre lön än Magnus.¹³

En intressant fråga är i vilken mån det skulle vara möjligt för AD att rättfärdiga ställningstagandet genom att hänvisa till normer för lönesättning som tillämpas på svensk arbetsmarknad. Eftersom skillnaden mellan arbetena avseende krav på grundutbildning anges med ett objektiva mått i termer av utbildningsår skulle ställningstagandet möjligtvis kunna rättfärdigas med hänvisning till statistiska undersökningar som indikerar att en skillnad

¹² Om det skulle gälla att AD tillämpar påståendena (4a) och (6) i arbetsvärderingen, så är det rimligt att förvänta sig att AD också skulle tillämpa påstående (10), som kan tolkas som en instans av en princip för lönesättning som aktualiseras i samband med arbetsvärdering. I domskälet sägs dock inget som tyder på att AD tillämpar påstående (10) och tillhörande princip för lönesättning.

¹³ För en förklaring av den satslogiska härledningen av (11) baserat på (9) och (10) se fotnot 2.

motsvarande ett års utbildning har en positiv signifikant effekt på lönen. Det är dock mycket tveksamt om denna typ av statistiska samband kan användas som grund för bedömningar och beslut i en arbetsvärdering i ett lönediskrimineringsmål. En uppenbar invändning är att den signifikanta positiva löneeffekten av högre utbildning inte enbart beror på utbildning utan påverkas av andra egenskaper som samvarierar med högre utbildningskrav, såsom högre krav på ansvar etc. En annan möjlighet för AD att rättfärdiga ställningstagandet i (11) är att utgå ifrån en kompensationsprincip som implicerar – allt annat lika – att Karins bör ges en högre lön än Magnus eftersom investeringskostnaden för grundutbildning rimligen är högre för Karin än för Magnus. Detta aktualiserar frågan om Magnus har bekostat sin postgymnasiala vidareutbildning. Det är möjligt att Magnus vidareutbildning har bekostats av arbetsgivaren. I så fall skulle det gälla enligt kompensationsprincipen att den relevanta skillnaden i utbildningskrav motsvarar fyra av högskolestudier. Det finns dock inget som tyder på att AD fört denna typ av resonemang i arbetsvärderingen. Av utrymmesskäl kan jag inte fördjupa mig i frågan om hur AD skulle kunna tillämpa olika principer för lönesättning i arbetsvärderingen.

En invändning mot tolkningen som görs i påstående (11) är att en skillnad motsvarande ett till två år av postgymnasiala studier är en alltför obetydlig skillnad för att detta – allt annat lika – ska rättfärdiga en löneskillnad mellan Karin och Magnus. En alternativ tolkning är att AD bedömer att en partiell värdering som $Arb_K \succ_8^v Arb_M$ måste kombineras med minst en annan partiell värdering som exempelvis $Arb_K \succ_4^v Arb_M$ för att det ska gälla att Karins arbete ska värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga. Detta kan formellt uttrycka som:

(12a) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_4^v Arb_M$ och $Arb_K \succ_8^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$,

men samtidigt gäller att:

(12b) Om det gäller – allt annat lika – $Arb_K \succ_4^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$

och

(12c) Om det gäller – allt annat lika – $Arb_K \succ_8^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$.

Om påstående (12a) kombineras med påstående (10) så erhålls påståendet:

(13) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_4^v Arb_M$ och $Arb_K \succ_8^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren får ge Karin en högre lön än Magnus.¹⁴

Tolkningen innebär att om de båda partiella värderingarna kombineras så utgör detta ett partiellt skäl för att ge Karin en högre lön än Magnus.

¹⁴ För förklaring av den satslogiska härledningen av (13) från (10) och (21a) se fotnot 2.

AD:s bedömningar avseende faktorn 5 *krav på kommunikationsfärdigheter* och faktorn 6 *krav på underhåll av kunskap* är mer svårtolkade än de övriga sex partiella värderingarna. Avseende båda faktorerna bedömer AD att Magnus arbete ställer ett *något högre krav* än Karins arbete. Frågan är hur AD kan bedöma att Magnus arbete ställer *endast ett något högre krav* än Karins arbete avseende kommunikationsfärdigheter. Bedömningen tycks förutsätta att AD har en uppfattning om vilka skillnader som ska föreligga för att Magnus arbete skulle anses vara mer krävande och inte endast något mer krävande än Karins arbete avseende kommunikationsfärdigheter. I domskälet ges dock ingen referens till en skillnad mellan två arbeten som skulle motsvara ett högre krav avseende kommunikationsfärdigheter och som AD kan utgå ifrån för att motivera bedömningen att Magnus arbete är endast något mer krävande än Karins arbete avseende kommunikationsfärdigheter. I domskälet sägs heller inget om i vilken mån de partiella värderingar avseende faktorerna 5 och 6 ges en annan funktion i sammanvägningen än de partiella värderingar avseende faktorerna 3, 4 samt 8. I följande rekonstruktion av AD:s sammanvägning antar jag därför att AD:s partiella värderingar avseende faktorerna 5 och 6 har samma funktion som de partiella värderingarna avseende faktorerna 3, 4 och 8.

De föreslagna tolkningarna av de åtta partiella värderingarna ska användas för att rekonstruera AD:s sammanvägda bedömning att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan Karins och Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga. Innan jag genomför rekonstruktionen av AD:s sammanvägning ska jag försöka tolka vad AD avser med faktorernas viktighet eller tyngd.

Vad menar AD med en faktors tyngd eller viktighet?

I domskälet säger AD att faktor 2 *krav på tillämpning av kunskaper*, faktor 5 *krav på underhåll av kunskap* samt faktor 8 *krav på utbildning* är de tre viktigaste eller enskilt tyngst vägande faktorerna (se citatet ovan, AD 2001 s 31). AD säger dock inget om hur ställningstagandet om faktorernas viktighet ska förstås.

Syftet med ställningstaganden om faktorernas viktighet bör rimligtvis vara att viktningen ska ha någon form av inverkan på sammanvägningen av de partiella värderingarna till en totalvärdering avseende krav på kunskap och förmåga. Hur ska exempelvis AD:s ställningstagande tolkas att faktor 5 *krav på underhåll av kunskaper* är lika viktig som faktor 8 *krav på utbildning*? AD säger dock inget om hur termen ”viktighet” ska tolkas. AD anger heller inte någon referens till annan litteratur där innebörden hos termen ”viktighet” preciseras. En möjlig tolkning är att värdeskillnaden mellan arbetena avseende faktorerna 5 och 8 ska ha lika stort inflytande på den värderande jämförelsen av arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Tolkingen kan mer formellt uttryckas i följande steg:

- i) AD:s bedömning att $Arb_M \succ_5^v Arb_K$ och $Arb_K \succ_8^v Arb_M$ medför att det uppkommer värdeskillnader mellan arbetena avseende båda faktorerna.

ii) Värdeskillnaderna kan betecknas som:

$\Delta_5^v(Arb_M, Arb_K) =$ ”värdeskillnaden mellan Magnus och Karins arbete avseende krav på underhåll av kunskaper.”

$\Delta_8^v(Arb_K, Arb_M) =$ ”värdeskillnaden mellan Karins och Magnus arbete avseende krav på grundutbildning.”

iii) Att faktorerna är lika viktiga kan betecknas som:

$$\Delta_8(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K)$$

Tolkningen att lika viktiga faktorer ska förstås som att värdeskillnaderna avseende de båda faktorerna ska ha lika stort inflytande på den värderande jämförelsen kan för faktor 5 och faktor 8 uttryckas som:

(14) Om det gäller – allt annat lika – att $\Delta_8(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K)$, så gäller att: $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$.

Tolkningen innebär att värdeskillnaden avseende faktor 5 vägs upp eller kompenseras av värdeskillnaden avseende faktor 8 så att det gäller – allt annat lika – att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga.

Att exempelvis faktor 8 är *viktigare än* faktor 6 kan betecknas som:

$$\Delta_8(Arb_K, Arb_M) \supset \Delta_5(Arb_M, Arb_K),$$

Detta kan tolkas som att värdeskillnaden mellan arbetena avseende faktor 8 ska ges ett större inflytande i sammanvägningen än värdeskillnaden mellan arbetena avseende faktor 6, något som kan uttryckas som:

(15) Om det gäller – allt annat lika – att $\Delta_8(Arb_K, Arb_M) \supset \Delta_5(Arb_M, Arb_K)$, så gäller att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$.

Det är dock svårt att förena AD:s ställningstagande om faktorernas viktighet med denna tolkning. Tolkningen förutsätter att ställningstaganden om faktorernas viktighet baseras på en parvis jämförelse av värdeskillnader mellan arbetena avseende faktorerna som uppkommer i arbetsvärderingssituationen. Som framgår av tabell 1 gäller exempelvis att AD bedömer att arbetena är likvärdiga avseende faktorerna 1 och 2, dvs. bedömningen medför att det inte uppkommer någon värdeskillnad mellan arbetena avseende de båda faktorerna. Det uppkommer alltså inga värdeskillnader som ska vägas mot varandra i sammanvägningen till en totalvärdering avseende krav på kunskap och förmåga. AD anser dock att faktor 2 är viktigare än faktor 1. Detta ställningstagande kan inte baseras på en jämförelse av värdeskillnaden mellan Karins och Magnus arbete avseende faktor 1 respektive faktor 2. Frågan är vilka värdeskillnader som AD utgår ifrån då de bedömer att faktor 2 är viktigare än faktor 1. Eftersom AD bedömer

att arbetena är likvärdiga avseende de båda faktorerna är det också svårt att förstå vilken funktion viktningen av faktorerna har i sammanvägningen, dvs. på vilket sätt viktningen påverkar resultatet av sammanvägningen.

Slutsatsen är att det är oklart hur AD:s ställningstaganden om faktorernas tyngd eller viktighet ska förstås. Det är oklart dels på vilka grunder AD bedömer faktorernas viktighet, och dels vilka konsekvenser en bedömning av faktorernas viktighet får för sammanvägning av de åtta partiella värderingarna.¹⁵ I rekonstruktion nedan antas därför att de fem faktorer för vilka det uppkommer värdeskillnader mellan arbeten är lika viktiga i den innebörd som exemplifieras i påstående (14).

Hur ska AD:s sammanvägda bedömning av samtliga åtta faktorer tolkas?

Som redan nämnts gör AD den sammanvägda bedömningen av de åtta partiella värderingarna att det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga. I domskälet säger AD dock inget om hur man har resonerat för att nå fram till beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga. AD:s beslut måste rimligen baseras på någon form av sammanvägning av de åtta partiella värderingarna som redovisas i tabell 1. En hypotes är att AD:s beslut baseras på någon form av intuitiv sammanvägning av de partiella värderingarna. Med en intuitiv sammanvägning avser jag en sammanvägning som inte använder sig av någon form av systematiska överväganden om hur olika skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga bör sammanvägas. Ett alternativ till en intuitiv sammanvägning är att AD stegvis sammanväger de partiella värderingarna. I vilken mån AD har tillämpat en mer systematisk sammanvägning går dock inte att utläsa från det som sägs i domskälet. För att få en uppfattning om hur AD kan tänkas ha resonerat för att nå fram till beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga ska jag försöka rekonstruera AD:s sammanvägning av de partiella värderingarna.

Rekonstruktionen gör det möjligt att identifiera ett antal intrikata tolkningsproblem. Vidare gör rekonstruktionen det möjligt att bedöma i vilken mån AD:s beslut att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga är förenligt med AD:s grundläggande partiella värderingar av arbetena avseende de åtta faktorerna. En möjlig invändning mot AD:s sammanvägning kan vara att det finns skäl att hävda att arbetena borde – utgående från AD:s partiella värderingar – sammantaget värderas olika avseende krav på kunskap och förmåga.

Rekonstruktionen ska tolkas som ett antal hypoteser om hur AD kan tänkas ha resonerat i sammanvägningen. Rekonstruktionen inleds med antagandet att AD först sammanväger de partiella värderingarna avseende de sju första faktorerna. Därefter sammanväger AD resultatet av denna partiella sammanvägning med den partiella värderingen avseende faktor 8 *krav på grundutbildning*. Detta ska inte tolkas som att AD bör göra sammanvägningen i denna ordning.

¹⁵ Blomskog (2015) finner liknande oklarheter om tolkning av viktningen i ett arbetsvärderingssystem som rekommenderas av ILO.

Motiveringen för den valda ordningen är att det gör det möjligt att isolera effekten av den partiella värderingen av arbetena avseende krav på grundutbildning. Det som gör denna partiella värdering intressant är att grunden för värderingen baseras på en för utomstående bedömare meningsfull information om arbetenas krav i termer av utbildningstid. I domskälet anges krav på grundutbildning till fyra års högskolestudier för Karins arbete och två till tre års postgymnasial vidareutbildning för Magnus arbete. Detta gör det möjligt för utomstående bedömare att identifiera och reflektera över vilket inflytande skillnaden i utbildningskrav motsvarande ett till två år av postgymnasiala studier bör ges i sammanvägningen. Denna typ av reflektion är inte möjlig för de övriga partiella värderingarna eftersom dessa värderingar baseras på en för utomstående bedömare inte meningsfull information. Skillnaden mellan arbetena avseende de övriga kraven baseras enbart på AD:s ”privata” bedömningar såsom att Karins arbete ställer högre krav än Magnus arbete avseende social färdigheter. Skillnader i krav på social färdigheter kan inte som för skillnader krav på grundutbildning anges i termer av ett för utomstående bedömare meningsfullt mått.

Jag inleder med att rekonstruera den partiella sammanvägningen av de sju första faktorerna som lämpligen delas upp i följande två steg. Först sammanväger AD de tre partiella värderingarna att arbetena är likvärdiga avseende faktorerna 1, 2 och 7 (se tabell 1). Det förefaller uppenbart rimligt att anta att resultat av sammanvägningen är – allt annat lika – att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. för använda AD:s uttryck, att det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Sammanvägning kan formellt uttryckas som:

$$(16) \quad \text{Om det gäller att – allt annat lika – } Arb_K \sim_1^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_2^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_7^v Arb_M, \text{ så gäller att } Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M.$$

Sammanvägningen som uttrycks i påstående (16) förefaller vid första påseendet vara okontroversiellt. Det bör dock påpekas att det är väsentligt att skilja på bedömningarna att arbetena är *lika* avseende de tre faktorerna och att arbetena är *likvärdiga* avseende de tre faktorer. Som framgår i domskälet bedömer AD först att det föreligger skillnader mellan arbetena avseende de krav som beskrivs under de tre faktorerna. AD bedömer sedan att skillnaderna inte är avgörande, dvs. arbetena är likvärdiga avseende kraven som beskrivs under de tre faktorerna. Det är möjligt att skillnaderna mellan arbetena avseende varje faktor kan sammantaget utgöra en skillnad som talar för att ett av arbetena bör – allt annat lika – värderas högre än det andra arbetet avseende krav på kunskap och förmåga. I domskälet sägs inte något om denna möjliga tolkning.

I nästa steg sammanväger AD de partiella värderingarna avseende faktorerna 3 och 4, dvs.

$$Arb_K \succ_3^v Arb_M \text{ och } Arb_K \succ_4^v Arb_M,$$

och de partiella värderingarna avseende faktorerna 5 och 6, dvs.

$$Arb_M \succ_5^v Arb_K \text{ och } Arb_M \succ_6^v Arb_K,$$

Detta ger upphov till ett intrikat sammanvägningsproblem. AD måste sammanväga värdeskillnaderna som uppkommer för faktorerna 3 och 4, dvs.

$$\Delta_3^v(Arb_K, Arb_M) \text{ och } \Delta_4^v(Arb_K, Arb_M),$$

och som talar för att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga, med värdeskillnaderna som uppkommer för faktorerna 5 och 6, dvs.

$$\Delta_5^v(Arb_M, Arb_K) \text{ och } \Delta_6^v(Arb_M, Arb_K),$$

och som talar för att Magnus arbete bör värderas högre än Karins arbete avseende krav på kunskap och förmåga. I domskälet sägs inget om hur AD har löst detta sammanvägningsproblem. Ett rimligt antagande är att AD skulle bedöma att värdeskillnaderna mellan arbetena avseende faktorerna 3 och 4 *vägs upp* eller *kompenseras* av värdeskillnaderna mellan arbetena avseende faktorerna 5 och 6 så att det gäller – allt annat lika – att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga. Denna partiella sammanvägning kan formellt uttryckas som:

$$(17) \text{ Om det gäller – allt annat lika – att } \Delta_3(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K) \text{ och } \Delta_4(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_6(Arb_M, Arb_K), \text{ så gäller att } Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M.$$

Om vi antar att AD kombinerar de två partiella sammanvägningarna i (16) och (17) framstår det som rimligt att det sammantaget gäller – allt annat lika – att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga, dvs. det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Kombinationen av de två partiella sammanvägningarna kan uttryckas som:

$$(18a) \text{ Om det gäller – allt annat lika – att } Arb_K \sim_1^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_2^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_7^v Arb_M \text{ och} \\ \text{och} \\ \text{att } \Delta_3(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K) \text{ och} \\ \Delta_4(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_6(Arb_M, Arb_K), \\ \text{så gäller att } Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M.$$

Påståendet (18a) kan mer kortfattat uttryckas som:

$$(18b) \text{ Om det gäller att – allt annat lika – att } Arb_K \sim_{1-7}^v Arb_M \text{ så gäller att} \\ Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M, \\ \text{där } Arb_K \sim_{1-7}^v Arb_M = \text{”Sammantaget avseende faktorerna 1 t o m 7} \\ \text{föreligger inga avgörande skillnader mellan} \\ \text{arbetena”}$$

Resultatet av rekonstruktionen är alltså att sammanvägningen av de partiella värderingarna avseende de *sju* första faktorerna är att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena. Det som är intressant är att resultatet överensstämmer med AD:s beslut att det sammantaget föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena då samtliga *åtta* faktorer beaktas. Eftersom det endast är faktor 8 *krav på grundutbildning* som inte beaktas i den rekonstruerade partiella sammanvägningen motsvaras 'allt annat lika' i påstående (18a-b) av antagandet att $Arb_K \sim_8 Arb_M$, dvs. att arbetena är lika avseende krav på grundutbildning.

Som framgår av tabell 1 gör dock AD bedömningen att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$. Genom att ersätta antagandet om allt annat lika i påstående (18b) med AD:s bedömning att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$ kan rekonstruktionen av AD:s sammanvägda bedömning av samtliga åtta faktorer mer formellt uttryckas som:

$$(19a) \text{ Om det gäller att } Arb_K \succ_8^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_{1-7}^v Arb_M \text{ så gäller att} \\ Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M.$$

Resultatet av sammanvägningen är alltså detsamma i (18) och (19), dvs. det gäller enligt AD att $Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M$. En möjlig tolkning av rekonstruktionen är att AD:s beslut att det sammantaget föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga inte skulle ändras om det vore fallet att Karins och Magnus arbetena krävde lika lång postgymnasial utbildning, dvs. om det skulle gälla att $Arb_K \sim_8^v Arb_M$. En slutsats av rekonstruktionen är alltså att det inte spelar någon roll för AD:s sammanvägda bedömning om det gäller avseende krav på grundutbildning att $Arb_K \sim_8^v Arb_M$ eller att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$.

En intressant fråga är om AD har reflekterat över denna konsekvens av sitt beslut att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Ett problem med intuitiva sammanvägningar är att det kan vara svårt att identifiera mer intrikata sammanvägningsproblem som uppkommer särskilt då det är större antal partiella värderingar som ska sammanvägas. Det är dock inte uteslutet att AD har genomfört en systematisk sammanvägning i likhet med den som görs i rekonstruktionen och har noggrant reflekterat över besluten som ligger till grund för resultatet av sammanvägningen. AD skulle kunna motivera resultatet av sammanvägningen med att hävda att även om det sammantaget gäller att arbetena är likvärdiga avseende de sju första faktorerna är en skillnad i utbildningskrav motsvarande ett till två år av postgymnasiala studier en alltför obetydlig skillnad för att utgöra ett skäl för att Karins arbete sammantaget ska värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga.

En annan tolkning av AD:s sammantagna bedömning att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga är att det ska förstås som att AD bedömer att det *åtminstone inte* gäller att Magnus arbete ska värderas högre än Karins arbete avseende krav på kunskap och förmåga. Denna tolkning innebär detsamma som att säga

att Karins arbete är *åtminstone likvärdigt* med Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga. Denna tolkning kan formellt uttryckas som:

(19b) Om det gäller att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$ och $Arb_K \sim_{1-7}^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$.

Denna tolkning av AD:s sammanvägning förstärkas också av att AD anser att krav på grundutbildning är en av de viktigaste faktorerna, som därmed bör ha relativt stort inflytande i sammanvägningen. Detta talar för att det finns skäl att hävda att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete, dvs. det gäller att:

(20) Om det gäller att $Arb_K \succ_8^v Arb_M$ och $Arb_K \sim_{1-7}^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M$.

En slutsats av rekonstruktionen är att sammanvägningen ger upphov till ett antal intrikata beslutsproblem som inte explicit redovisas i domskälet. En annan slutsats är att utgående från AD:s partiella värderingar framstår AD:s sammantagna bedömning att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga som rimlig. Som också framgår av rekonstruktionen skulle det inte framstå som orimligt om AD hade hävdade att Karins arbete bör värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga. Ett skäl för detta är att Karins arbete bedöms ställa ett klart högre krav än Magnus arbete avseende den viktiga faktorn krav på grundutbildning och sammantaget avseende de övriga sju faktorerna är det rimligt att hävda att arbetena är likvärdiga. Det är möjligt att AD gör samma bedömning. En förklaring till att AD istället väljer att hävda att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga är att det inte spelar någon roll för utgången av lönediskrimineringsmålet om Karins arbete värderas högre än Magnus arbete. Det kan vara värt att påpeka, som tidigare nämnts, att i en lönekartläggning på Danderyds sjukhus skulle resultatet av en arbetsvärdering som att Karins arbete värderas högre än Magnus arbete vara relevant för utfallet av lönekartläggningen. Detta skulle i en lönekartläggning utgöra ett partiellt skäl för att Karin bör ges en högre lön än Magnus.

4.3 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på ansvar

I följande citat sammanfattar AD arbetsvärderingen avseende krav på ansvar.

Mot bakgrund av att det är sjukvårdsverksamhet som bedrivs vid Danderyds sjukhus delar domstolen JämO:s uppfattning *att ansvaret för människors liv och hälsa får anses vara den i sammanhanget tyngst vägande enskilda delfaktorn*. Vid en sammantagen bedömning av samtliga delfaktorer och med beaktande av nu angivna utgångspunkter anser Arbetsdomstolen att det *inte förelegat några mer avgörande skillnader i fråga om kravet på ansvar i de berörda arbetstagarnas arbeten*. (Se AD 2001 s. 36).

Som för huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga gör AD den sammanvägda bedömningen att det inte förelegat några mer avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på ansvar, dvs., mer kortfattat uttryckt, bedömer AD att arbetena är likvärdiga avseende krav på ansvar. Som för huvudkriteriet krav på kunskap och förmåga kan den sammanvägda bedömningen av arbetena avseende krav på ansvar tolkas som ett partiellt skäl för att arbetena bör betraktas totalt sett som likvärdiga, dvs.

- (21) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \sim_v Arb_M$,
där $Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M =$ ”Arbetena är likvärdiga avseende krav på ansvar”.

Om påstående (21) kombineras med påstående (4a) erhålls påståendet:

- (22) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren ska se till att Karin och Magnus ges lika lön.

AD:s bedömning att arbetena är likvärdiga avseende krav på ansvar kan alltså tolkas som ett partiellt skäl för att lika lön bör utgå till Karin och Magnus.

Hur ska AD:s sammanvägda bedömning avseende krav på ansvar tolkas?

AD:s sammantagna bedömning baseras på partiella värderingar avseende sex olika faktorer som presenteras i tabell 2.

Tabell 2. AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på ansvar

Faktorer	Partiell värdering	Viktning
Krav på ansvar för:		
1: Personal och arbetsledning	$Arb_K \succ_1^v Arb_M$	
2: Ekonomi	$Arb_M \succ_2^v Arb_K$	Viktigast
3: Materiella tillgångar	$Arb_M \succ_3^v Arb_K$	
4: Planering och samordning	$Arb_M \succ_4^v Arb_K$	
5: Information	$Arb_M \succ_5^v Arb_K$	Viktigast
6: Människor liv, hälsa och välbefinnande	$Arb_K \succ_6^v Arb_M$	Viktigast
Totalvärdering	$Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M$	

Som för huvudkriteriet krav på ansvar och förmåga säger AD inget om hur man har resonerat för att nå fram till beslutet att arbetena är likvärdiga avseende krav på ansvar, dvs. att det

föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på ansvar. För att få en uppfattning om hur AD kan tänkas ha resonerat ska jag rekonstruera sammanvägningen.

Först sammanvägs de partiella värderingarna avseende faktorerna 1 och 6, som talar för att Karins arbete borde värderas högre än Magnus, med de partiella värderingarna avseende faktorerna 2 och 3, som talar för att Magnus arbete borde värderas högre än Karins arbete. Givet antagandet att värdeskillnaderna mellan arbetena avseende de fyra faktorerna har samma vikt i sammanvägningen följer att arbetena är likvärdiga avseende krav på ansvar. För att använda AD:s uttryck – det föreligger inga avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på ansvar. Den partiella sammanvägning kan formellt uttryckas som:

$$(23) \quad \text{Om det gäller – allt annat lika – att} \\ \Delta_3(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K) \text{ och} \\ \Delta_3(Arb_K, Arb_M) \cong \Delta_5(Arb_M, Arb_K), \\ \text{så gäller att } Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M.$$

Eftersom de partiella värderingarna avseende faktorerna 3 och 4 inte beaktas i den partiella sammanvägningen motsvaras antagandet allt annat lika av antagandet att arbeten är lika avseende faktorerna 3 och 4, dvs. det antas att $Arb_K \sim_3^v Arb_M$ och $Arb_K \sim_4^v Arb_M$. AD bedömer dock att Magnus arbete ställer högre krav än Karins arbete avseende faktorerna 3 och 4, dvs. AD bedömer att $Arb_M \succ_3^v Arb_K$ och $Arb_M \succ_4^v Arb_K$.

Eftersom resultatet av den partiella sammanvägningen överensstämmer med AD:s sammantagna bedömning då alla sex faktorerna beaktas, ger rekonstruktionen skäl för att hävda att det inte spelar någon roll för AD:s beslut om det skulle gälla att $Arb_K \succ_3^v Arb_M$ och $Arb_K \succ_4^v Arb_M$ eller att $Arb_K \sim_3^v Arb_M$ och $Arb_K \sim_4^v Arb_M$. Det gäller alltså att AD bedömer att arbetena är likvärdiga trots att Magnus arbete ställer högre krav än Karins arbete avseende fyra av de totalt sex faktorerna, som anges under huvudkriteriet krav på ansvar.

AD:s beslut att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena indikerar att AD kräver sammantaget betydande skillnader mellan arbetena avseende olika krav för att arbetena ska värderas olika. En möjlig förklaring till detta är att AD försöker undvika att tvingas ta ställning till intrikata sammanvägningar. Om exempelvis AD hade bedömt att Karins arbete borde värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och förmåga och att Magnus arbete borde värderas högre än Karins arbete avseende krav på ansvar uppkommer ett intrikat vägningsproblem. Formellt uttryckt skulle detta innebära att AD måste väga samman de motstridiga bedömningarna

$$Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M \text{ och } Arb_M \succ_{Ans}^v Arb_K.$$

Detta problem kan AD sägas undvika genom att bedöma att arbetena är likvärdiga avseende båda huvudkriterierna och därmed uppkommer inga värdeskillnader som måste sammanvägas. Detta är åtminstone en möjlig tolkning av observationen att AD förefaller att kräva betydande

skillnader mellan arbetena avseende de båda huvudkriterierna krav på ansvar och krav på kunskap och förmåga för arbetena ska värderas olika.

4.4 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet krav på ansträngning

Resultatet av AD:s arbetsvärdering avseende krav på ansträngning sammanfattas i följande citat:

Ansträngning

Parterna är överens om att kraven i varje delfaktor i huvudfaktorn ansträngning är *högre* i Karins arbete. Det sagda medför sålunda att kravet på ansträngning *sammantaget inte är lägre* i Karins arbete än i Magnus arbete.”(Min kursivering) (se AD 2001 s. 36).

AD:s bedömning att kravet på ansträngning sammantaget inte är lägre i Karins arbete än i Magnus arbete kan tolkas som ett partiellt skäl för att Karins arbete är totalt sett åtminstone likvärdigt med Magnus arbete. AD:s bedömning kan också mer kortfattat uttryckas som att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende krav på ansträngning. Tolkningen kan formellt uttryckas som:

- (24) Om det gäller – allt annat lika – $Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M$, så gäller att $Arb_K \succ_V Arb_M$,
 där $Arb_K \succ_V Arb_M =$ ”Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete.”
 $Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M =$ ”Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete
 avseende krav på ansträngning.”

Om påstående (24) kombineras med påstående (4c) erhålls påståendet:

- (25) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren *ska* ge Karin åtminstone lika hög lön som Anders.

Som framgår av tabell 3 grundar sig AD:s sammantagna bedömning endast på två partiella värderingar.

Tabell 3. AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende på huvudkriteriet krav på ansträngning

Faktorer	Partiella värderingar
Krav på:	
1: Fysisk ansträngning	$Arb_K \succ_1^v Arb_M$
2: Känslomässig ansträngning	$Arb_K \succ_2^v Arb_M$
Totalvärdering:	$Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M$

Hur ska AD:s sammantagna bedömning tolkas?

Eftersom AD bedömer att Karins arbete är mer krävande än Magnus arbete avseende både fysisk ansträngning och känslomässig ansträngning förefaller det uppenbart hur AD har resonerat för att nå fram till beslutet att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende krav på ansträngning. AD:s sammanvägning kan tolkas som att AD tillämpar en enkel *dominansprincip*. Det skulle vara mycket svårt att förstå hur AD har resonerat om AD hade bedömt att Magnus arbete sammantaget borde värderas högre än Karins arbete avseende krav på ansträngning. Detta skulle i sin tur innebära att de partiella värderingarna sammantaget utgör ett partiellt skäl för att Magnus bör ges en högre lön än Karin, något som rimligen inte kan vara förenligt med normer för lönesättning som tillämpas på svensk arbetsmarknad.

Det kan dock påpekas att det – utgående från de två partiella värderingarna – skulle framstå som rimligt om AD hade bedömt att Karins arbete borde värderas högre än Magnus arbete avseende krav på ansträngning, eftersom Karins arbete är mer krävande än Magnus arbete avseende båda faktorerna. En möjlig förklaring till att AD inte gör den bedömningen är, som nämnts tidigare, att det inte spelar någon roll för utgången av lönediskrimineringsmålet om Karins arbete skulle värderas högre än Magnus arbete.

4.5 Tolkning av AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende huvudkriteriet arbetsförhållanden

Resultatet av AD:s arbetsvärdering avseende arbetsförhållanden sammanfattas i följande citat:

Arbetsförhållanden

Under huvudfaktorn arbetsförhållanden har JämO sammantaget ansett kraven högre i Karins arbete under det att landstinget ansett att kraven är likvärdiga. Arbetsdomstolen kan därvid konstatera att *kraven i Karins arbete med avseende på arbetsförhållanden i vart fall inte är lägre än i Magnus arbete.* (Se AD 2001 sid 36).

Som framgår av citatet gäller att JämO och arbetsgivaren är oeniga om bedömningen avseende alla fyra faktorerna. JämO anser att kraven är högre för Karins arbeten avseende alla fyra faktorer, medan arbetsgivaren anser kraven är likvärdiga för de båda arbetena avseende alla fyra faktorer. AD förefaller att hantera oenigheten genom att hävda att Karins arbete är åtminstone lika krävande avseende alla faktorer som anges i tabell 4.

Tabell 4. AD:s värderande jämförelse av arbetena avseende på huvudkriteriet arbetsförhållande

Faktorer	Partiella värderingar
Krav på:	
1: Fysisk påfrestning	$Arb_K \succ_1^v Arb_M$
2: Arbetspress	$Arb_K \succ_2^v Arb_M$
3: Stress	$Arb_K \succ_3^v Arb_M$
4: Risker	$Arb_K \succ_4^v Arb_M$
Totalvärdering:	$Arb_K \succ_{Arb.f}^v Arb_M$

AD:s sammantagna bedömning att kraven i Karins arbete med avseende arbetsförhållanden i vart fall inte är lägre än i Magnus arbete kan uttryckas som att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende arbetsförhållanden. Denna bedömning kan som för krav på ansträngning tolkas som ett partiellt skäl för att Karins arbete borde totalt sett värderas högre än Magnus arbete, dvs. formellt uttryckt gäller:

- (26) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_{Arb.f}^v Arb_M$,
 så gäller att $Arb_K \succ^v Arb_M$,
 där $Arb_K \succ_{Arb.f}^v Arb_M =$ ”Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende arbetsförhållanden.”

Om påstående (26) kombineras med påstående (4c) erhålls påståendet:

- (27) Om det gäller – allt annat lika – att $Arb_K \succ_{Arb.f}^v Arb_M$, så gäller att arbetsgivaren ska se till att Karins lön är åtminstone lika hög som Magnus lön.

Som för huvudkriteriet krav på ansträngning förefaller det uppenbart hur AD kan tänkas ha resonerat för att nå fram till beslutet att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende arbetsförhållanden. Eftersom AD bedömer att Karins arbete är åtminstone lika krävande avseende alla fyra faktorer skulle det vara mycket svårt att förstå hur AD har resonerat om AD hade bedömt att Magnus arbete borde värderas högre än Karins arbete avseende arbetsförhållanden.

4.6 Sammanvägning av AD:s värdering av arbetena avseende de fyra huvudkriterierna

AD:s värderande jämförelser av arbetena avseende de fyra huvudkriterierna kan formellt sammanfattas enligt följande:

$$Arb_K \sim_{KoF}^v Arb_M \text{ och } Arb_K \sim_{Ans}^v Arb_M \text{ och } Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M \text{ och } Arb_K \succ_{Arb.f}^v Arb_M.$$

Givet att dessa värderingar är välgrundade framstår AD:s beslut att arbetena är totalt sett likvärdiga, dvs. att $Arb_K \sim_V Arb_M$ som uppenbart rimligt.

Det gäller också att AD:s värderingar avseende huvudkriterierna är förenliga med JämO:s bedömning att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete, dvs. att $Arb_K \succ_V Arb_M$, eftersom AD bedömer att arbetena är likvärdiga avseende de två första huvudkriterierna och att Karins arbete är åtminstone likvärdigt med Magnus arbete avseende de två sistnämnda huvudkriterierna. Det är fullt möjligt att AD har noterat detta men eftersom detta inte spelar någon roll för utgången av lönediskrimineringsmålet avstår AD från att kommentera denna möjliga värdering.

Som framkom av rekonstruktionen av AD:s sammanvägningar skulle det inte framstått som orimligt om AD hade gjort bedömningarna att:

$$Arb_K \succ_{KoF}^v Arb_M \text{ och } Arb_M \succ_{Ans}^v Arb_K \text{ och } Arb_K \succ_{Anstr}^v Arb_M \text{ och } Arb_K \succ_{Arbf}^v Arb_M.$$

Dessa fyra värderingar ger dock upphov till ett intrikat sammanvägningsproblem.

Det är möjligt att AD har reflekterat över denna möjlighet, men AD har i så fall förmodligen bedömt att det inte går att ge någon rationell motivering för hur sammanvägningsproblemet ska lösas. Man kan dock förmoda att det är svårt att finna några övertygande skäl att dessa fyra värderingar är rimligare än de värderingar som AD redovisar i domskälet. AD har därför goda skäl att bortse från dessa fyra tillsynes rimliga och alternativa värderingar av arbetena avseende huvudkriterierna.

5. Sammanfattning av analysen av AD:s arbetsvärdering

Analysen av AD:s arbetsvärdering inleds med frågan hur AD tolkar innebörden hos begreppet 'likvärdigt arbete'. Utgående från det som sägs av AD i domskälet finns det skäl att hävda att AD tolkar begreppet 'likvärdigt arbete' som ett så kallat grund-öppet mellanbegrepp. AD använder dock inte explicit uttrycket "grund-öppet mellanbegrepp". I arbetsvärderingen utgår AD från de fyra huvudkriterierna *krav på kunskap och förmåga, krav på ansvar, krav på ansträngning* samt *arbetsförhållanden* som anges i jämställdhetslagen. Huvudkriterierna utgör en vägledning för AD:s beslut att bedömningsgrunderna för arbetsvärderingen i detta fall ska utgöras av 20 olika typer av krav som ställs på de två anställda, Karin och Magnus, då de utför sina respektive arbetsuppgifter. I domskälet betonar AD att det inte finns någon regel eller metod som kan avgöra frågan om arbetena är likvärdiga. Frågan om arbetena är likvärdiga måste ytterst baseras på AD:s bedömningar och beslut i arbetsvärderingen. AD betonar alltså att frågan om arbetena är likvärdiga inte kan avgöras med hjälp av en regel utan är en öppen fråga som måste avgöras genom bedömningar och beslut. Detta är något som kännetecknar ett grund-öppet mellanbegrepp.

Det som också kännetecknar ett grund-öppet mellanbegrepp är att följderna som är kopplade till begreppets användning är väldefinierade och inte är öppna för bedömningar. Detta gäller för 'likvärdigt arbete' eftersom AD måste beakta den i jämställdhetslagen angivna rättsföljden, som är att presumtion om lönediskriminering uppkommer om arbetena bedöms som likvärdiga. Detta medför att arbetsgivaren måste presentera sakliga skäl för löneskillnaden för att presumtion om lönediskriminering ska upphävas. Om arbetsgivaren inte kan presentera sakliga skäl för löneskillnaden har arbetsgivaren därmed gjort sig skyldig till lönediskriminering, eftersom de har tillämpat olika lön till två anställda av olika kön som utfört likvärdigt arbete. Av detta följer att AD:s beslut att arbetena är likvärdiga kan tolkas som ett partiellt skäl för att lika lön bör utgå till de två anställda som utför respektive arbeten. En konsekvens av tolkningen är en argumentation för beslutet att arbetena är likvärdiga ska förstås som en argumentation för att lika lön bör utgå till de två anställda då enbart arbetenas beskaffenhet beaktas, dvs. då enbart arbetenas kravprofiler beaktas. Denna tolkning är också något som stöds av det AD säger i domskälet – att arbetsvärdering ska baseras på de normer för lönesättning som tillämpas på den svenska arbetsmarknaden. AD förefaller alltså att tolka en *arbetsvärdering som en normativ argumentation för hur lönesättningen bör utformas*. AD redovisar dock inte vilka normer som avses och hur dessa normer ska tillämpas i arbetsvärderingen. Slutsatsen av analysen är att det AD säger om hur begreppet 'likvärdigt arbete' ska användas i lönediskrimineringsmålet stämmer väl överens med meningen eller funktionen hos ett grund-öppet mellanbegrepp.

Analysens andra huvudfråga är hur AD:s argumentation för beslutet att arbetena är likvärdiga ska tolkas. AD genomför arbetsvärderingen i två steg. Först värderades arbetena avseende varje huvudkriterium. En mer detaljerad analys av värderingen av arbetena avseende krav på kunskap och förmåga identifierade ett antal oklarheter i arbetsvärderingen, åtminstone som den redovisas

i domskälet. För det *första* är det är oklart hur de grundläggande jämförelserna av arbetena avseende varje faktor, dvs. avseende varje typ av krav, ska tolkas. AD benämner dessa jämförelser som en bedömning av faktorer, men förklarar inte närmare innebörden av bedömning av faktorer och heller inte vilken funktion dessa bedömningar har i den sammanvägda bedömningen av arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. I analysen benämns dessa bedömningar som partiella värderande jämförelser av arbetena avseende varje faktor. De partiella värderingarna kan tolkas som partiella skäl för hur arbetena ska totalt sett värderas avseende krav på kunskap och förmåga. Detta innebär att de partiella värderingarna, som AD benämner bedömning av faktorer, rimligen måste utgöra grunderna för den sammanvägda bedömningen.

Den *andra* oklarheten är att AD säger inget om hur man resonerat då man sammanvägt de partiella värderingarna. AD redovisar endast resultatet av sammanvägningen med uttrycket att det inte föreligger några mer avgörande skillnader mellan arbetena avseende krav på kunskap och förmåga. Att det inte föreligger några avgörande skillnader mellan arbetena måste rimligtvis tolkas som att AD bedömer att skillnaderna mellan arbetena utgör sammantaget inget skäl för att arbetena ska värderas olika avseende krav på kunskap och förmåga. Den sammantagna bedömningen kan mer kortfattat uttryckas som att arbetena är likvärdiga avseende krav på kunskap och förmåga.

En *tredje* oklarhet i arbetsvärderingen är att AD inte säger något om hur den s k viktningen av faktorerna ska tolkas. Det finns ingen explicit argumentation för vad som utgör grunderna för ställningstaganden om faktorers viktighet. Det sägs heller inget om vilken funktion viktningen har i sammanvägningen av de partiella värderingarna. Denna oklarhet är överraskande med tanke på att viktningen bedöms ha en central roll i en arbetsvärdering.

Avseende det andra huvudkriteriet krav på ansvar uppkommer likartade oklarheter gällande AD:s värdering. AD:s sammanvägda bedömning var att det inte förelåg några mer avgörande skillnader avseende krav på ansvar, dvs. AD bedömer att arbetena också är likvärdiga avseende krav på ansvar.

För de två andra huvudkriterierna krav på ansträngning och arbetsförhållanden bedömer AD att kraven sammantaget inte är lägre i Karins arbete jämfört med i Magnus arbete. De två sammantagna bedömningarna kan sägas baseras på en enkel dominansprincip eftersom AD bedömer att Karins arbete ställer högre krav än eller åtminstone lika stora krav som Magnus arbete avseende samtliga faktorer inom de båda huvudkriterierna. Det skulle vara mycket svårt att förstå hur AD hade resonerat om AD skulle ha bedömt att Magnus arbete borde värderas högre än Karins arbete avseende de båda huvudkriterierna. AD motiverar dock inte de tillsynes självklara sammanvägda bedömningarna genom att hänvisa till dominansprincipen, som allmänt betraktas som en okontroversiell princip.

Arbetsvärderingens andra steg utgjordes av att AD sammanvägde värderingarna avseende de fyra huvudkriterierna. Givet att AD:s värderingar avseende huvudkriterierna är rimliga framstår AD:s beslut att Karins och Magnus arbeten är likvärdiga i högsta grad rimligt. Ett möjligt sätt att kritisera AD:s beslut att arbetena är likvärdiga är att beslutet kan vara svårt att förena med AD:s grundläggande partiella värderingar avseende alla 20 faktorer. Av analysen framgår dock inte att de grundläggande partiella värderingarna skulle vara uppenbart oförenliga med AD:s beslut att arbetena är likvärdiga.

En fråga som ställs i analysen är i vilken mån AD – utgående från de partiella värderingarna – skulle kunna ha gjort andra värderingar av arbetena avseende de fyra huvudkriterierna. Enligt rekonstruktionen finns det skäl att hävda att Karins arbete borde värderas högre än Magnus arbete avseende krav på kunskap och att Magnus arbete borde värderas högre än Karins arbete avseende krav på ansvar. Det är möjligt att AD har beaktat denna möjlighet, men också insett att dessa två värderingar ger upphov till en intrikat värderingskonflikt, som inte på något uppenbart sätt kan ges en rationell lösning.

En mer allmän slutsats av analysen är att med hjälp av en mer formaliserad begreppsapparat är det möjligt att identifiera och analysera olika tolkningsproblem som uppkommer i en arbetsvärdering. Detta talar för att om arbetsvärderingssystem konstrueras med hjälp en formaliserad begreppsapparat, som utvecklats inom ramen för flerdimensionell beslutsteori, kan innebörden hos olika bedömningar och beslut preciseras. En korrekt tolkning av olika bedömningar och beslut är en avgörande förutsättning för att beslutsfattaren ska på ett rationellt sätt kunna reflektera över och argumentera för olika bedömningar och beslut i arbetsvärderingsproceduren. Om innebörden hos olika bedömningar och beslut är mer preciserade underlättar detta också kommunikationen och argumentationen med utomstående bedömare, såsom parterna i detta lönediskrimineringsmål.

Referenser

- Arbetsdomstolen (2001), Dom nr 76/01, Mål nr A 189/97.
- Blomskog, S. (2008), "Hur bör en arbetsvärderingsmodell specificeras? – en analys baserad på mångdimensionell beslutsteori", Rapport 2009:19, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Blomskog, S. (2015), "An evaluation of the weighting method in a gender-neutral job evaluation tool recommended by the International Labor Office (ILO)", PESO-rapport, Södertörns högskola.
- Blomskog, S. (2006), "Lönediskriminering och jämförbarhet av olika arbeten? En diskussion av fem argument för icke-jämförbarhet", Tidskrift för politisk filosofi, årg 10, nr 2, s 19-44.
- Kennye, R. L. och Raiffa, H. (1976), *Decisions with Multiple Objectives: Preferences and Value Tradeoffs*, Wiley, New York.
- Keenye, R. L. (1992), *Value-Focused Thinking – A Path to Creative Decision Making*, Harvard University Press, Massachusetts.
- Lindahl, L. (1985), "Definitioner, begreppsanalys och mellanbegrepp i juridiken", i Hellner, J et al. (utg.): *Rationalitet och empiri i rättsvetenskapen*. Juridiska Fakultetens i Stockholm skriftserie, nr 6.
- Lindahl, L. och Odelstad, J. (2008), "Intermediaries and intervenients in normative systems" *Journal of Applied Logic* 6.
- Odelstad, J. (2008), *Likvärdigt arbete – en logisk och rättsfilosofisk analys*, Rapport, Avdelning för Teknik och Miljö, Högskolan i Gävle.
- Odelstad, J. (2002), *Intresseavvägningar – En beslutsfilosofisk studie med tillämpning på planering*, Thales, Stockholm.

Working Paper Series:

45. Proofs of Derivations in Memory Polynomial Baseband Modeling of RF Power Amplifiers. Per N. Landin, Kurt Barbé, Wendy Van Moer, Magnus Isaksson and Peter Händel. Department of Electronics, Mathematics and Natural Sciences. 2011.
46. Odd and Odd-Even Memory Polynomial Representations. Per N. Landin and Daniel Rönnow. Department of Electronics, Mathematics and Natural Sciences. 2013.
47. Svensk avfallshantering. Diskussion kring dagsläget och branschens forskningsbehov. Ola Eriksson & Johanna Jönsson Eriksson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
48. Biogas i Gästrikeregionen – BiG. En systemanalys. Ola Eriksson & Teresa Hermansson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
49. Hållbar konsumtion och hållbar avfallshantering – vad är det? Ola Eriksson & Teresa Hermansson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
50. Regional avfallsplanering Slutrapport frånprojekt finansierat av Forskningsstiftelsen Gästrikeregionens Miljö. Ola Norrman Eriksson & Teresa Hermansson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
51. Avfallsprevention i stålindustrin. Exempel från Sandvik Materials Technology. Ola Eriksson & Teresa Hermansson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
52. Perspektiv på biogas. En antologi om biogas som drivmedel med fokus på teknik, miljöpåverkan och samhällsnytta. Ola Eriksson. Avdelningen för bygg- energi- och miljöteknik. 2013.
53. Materialåtervinning och klimatnytta Hur räknar återvinningsaktörer i Sverige? Karl Hillman. Avdelningen för bygg-, energi- och miljöteknik. 2013.
54. Invalid weighting in gender-neutral job evaluation tools. Stig Blomskog. Department of Industrial Development, IT and Land Management. 2016.

Published by:
Gävle University Press
University of Gävle

February 2016

Postal address: SE-801 76 Gävle, Sweden

Visiting address: Kungsbäcksvägen 47

Telephone: +46 26 64 85 00

www.hig.se